

Ryttertræfningen ved Haelen, 12. august 1914

Indledning

Mens store tyske styrker, støttet af tungt artilleri, engagerede de belgiske forter ved Liège [1](#), søgte 2. Kavalerikorps (*Heeres Kavallerie Korps II*) under kommando af Generalløjtnant von der Marwitz frem umiddelbart syd for den hollandsk-belgiske grænse, med henblik på at omgå de forreste belgiske linjer.

Ved byen Haelen mødte det tyske rytteri den belgiske kavaleridivision, der var deployeret her med netop det formål at forhindre tysk en omgående bevægelse.

Fra ryttertræfningen ved Haelen den 12. august 1914, malet af den franske kunstner Alphonse Lalauze.

Fra The Great War in a different Light.

En drabelig træfning fulgte og den 12. august 1914 er siden gået over i belgisk historie som datoen for "Slaget mod de sølverne Hjelme" (*La Bataille des casques d'Argent*) - et udtryk der skulle stamme fra en analogi til Slaget ved Courtrai i Flandern [2](#), den 11. juli 1302, der efter de mange gyldne sporer fra faldne franske riddere, gav slaget tilnavnet "Slaget mod de gyldne Sporer".

Udtrykket "sølvhjelme" siges at stamme fra en opfattelse af, at tyske adelsmænd bar hjelme af sølv! Den belgiske offentlighed havde desperat brug for gode nyheder, så med en smule fantasifuld journalistik, understøttet af indtrykket af de tyske kyrasserregimenters blanke hjelme (der i felten dog blev båret med overtræk), som må have ligget tilbage på slagmarken, så var historien hjemme.

Denne artikel vil i hovedtræk, og så langt som mine p.t. rådige, og belgisk/franske, kilder rækker, beskrive hovedindtrykket af slaget samt de deltagende styrkers organisation.

I en supplerende artikel omtales den belgiske hær, med hovedvægten på de enheder, der indgik i den belgiske kavaleridivision, se Om belgisk organisation og uniformering 1914. Vil man vide mere om tyske enheder, henvises til min artikel Om tysk organisation og uniformering 1914.

Belgiske enheder

Den belgiske kavaleridivision var under kommando af Generalløjtnant Baron de Witte [3](#)), der ser ud til at være indbegrebet af en ryttergeneral.

*Generalløjtnant
Baron de Witte*

Den belgiske kavaleridivision

Division de Cavalerie (*Generalløjtnant de Witte*) (*Fra Kilde 4*)

Bataillon Carabiniers Cyclistes (*Major Siron*)

Groupe Artillerie à Cheval (1. - 3. Batteri á 4 stk. 75 mm feltkanoner)

Compagnie Pionniers-Pontoniers Cyclistes

Section Télégraphistes de Campagne Cyclistes

Corps de Transport

1° Brigade de Cavalerie (*General de Monge*)

1° Régiment de Guides

2° Régiment de Guides (*Oberst Fourcault*)

2° Brigade de Cavalerie

4° Régiment de Lanciers

5° Régiment de Lanciers

4° Brigade Mixte

4° Régiment de Ligne (*Oberst Triest*)

24° Régiment de Ligne (*Oberstløjtnant Gauthier*)

4° Compagnie de Mitralleurs (Kaptajn Rooryck) (6 maskingeværer)

Groupe d'Artillerie (7. - 9. Batteri á 4 stk. 75 mm feltkanoner)

Peloton Gendarmerie

Det 5. Lansenerregiment fik overrakt sin estandart ved en parade, om morgenen den 12. august 1914; General de Witte udførte denne handling på vegne af Kongen.

General de Witte overrækker den nye estandart til oberst Xhardez, chef for 5. Lansenerregiment, ved Loksbergen, den 12. august 1914. Gengivet efter et maleri af J. Thiriart, der hænger i Museum der Zilveren Helmen i Halen. [4](#)

Belgiske lansenerer forsvare en vej, 1914.

Lokaliteten kunne være Haelen.

Fra The Great War in a different Light.

Kilde 2 omtaler dele af generalens tale til regimentet, hvori han blandt andet udtrykte forventning om, at soldaterne ville forsvare deres estandart til det sidste. Generalen forventede, at det ville komme til kamp samme dag, og han var sikker på sejren, men - hvis Forsynet ville det anderledes - skulle han nok vise fjenden, hvorledes en belgisk general kunne dø! Men det skulle nu ikke komme så vidt...

Kilde 1 opgør de belgiske styrker til 2.400 kavalerister, 450 cyklister og 12 kanoner, hvilket må omfatte kavaleridivisionen, men ikke infanteribrigaden.

Tyske enheder

*Generalleutnant
von der Marwitz*

*Tysk ulan,
1914. [7](#)*

Det tyske 2. Kavalerikorps (*Heeres Kavallerie Korps II*), under kommando af Generalleutnant von der Marwitz [5](#)) (billedet), bestod af 2., 4. og 9. Kavaleridivision [6](#)).

Kilde 1 nævner, at der deltog 6 kavaleriregimenter - fra 2. og 4. Kavaleridivision - samt 18 kanoner.

Endvidere nævnes specifikt følgende jægerbataljoner: Westfalisches Jäger-Bataillon Nr. 7 og Lauenburgisches Jäger-Bataillon Nr. 9.

Kilde 1 oplyser den samlede tyske styrke som 4.000 kavalerister og 2.000 infanterister.

Kavallerie Division 2 (*Generalmajor Freiherr von Krane*) [8](#))

Kavallerie-Pionier-Detachement 2

Maschinengewehr-Abteilung 4

Garde-Jäger-Bataillon

Garde-Schützen-Bataillon

III. Reitende Abteilung, 1. Westpreußisches Feld-Artillerie-Regiment Nr.35

Kavallerie-Kraftfahr-Kolonne 2

Nachrichten Detachements: Schwere Funk Stelle 1 & Leichte Funk Stelle 5 & 6

Kavallerie Brigade 2

1. Brandenburgisches Dragoner-Regiment Nr.2
Ulanen-Regiment Kaiser Alexander II von Russland (1. Brandenburgisches) Nr.3

Kavallerie Brigade 8

Kürassier-Regiment von Seydlitz (4. Magdeburgisches) Nr.7
Thüringisches Husaren-Regiment Nr.12

Leib Husaren Brigade

1. Leib-Husaren-Regiment Nr.1
2. Leib-Husaren-Regiment Königin Viktoria von Preußen Nr.2

Kavallerie Division 4 (*Generalløjtnant Otto von Garnier*) [9\)](#)

Kavallerie-Pionier-Detachement 4
Garde-Maschinengewehr-Abteilung Nr. 2
I. Reitende Abteilung, Feld-Artillerie-Regiment General-Feldzeugmeister (1. Brandenburgisches) Nr.3
Kavallerie-Kraftfahr-Kolonne 4
Nachrichten Detachements: Schwere Funk Stelle 18 & 19 & Leichte Funk Stelle 10 & 12

Kavallerie Brigade 3

Kürassier-Regiment Königin (Pommersches) Nr.2
2. Pommersches Ulanen-Regiment Nr.9

Kavallerie Brigade 17

1. Großherzoglich Mecklenburgisches Dragoner-Regiment Nr.17
2. Großherzoglich Mecklenburgisches Dragoner-Regiment Nr.18

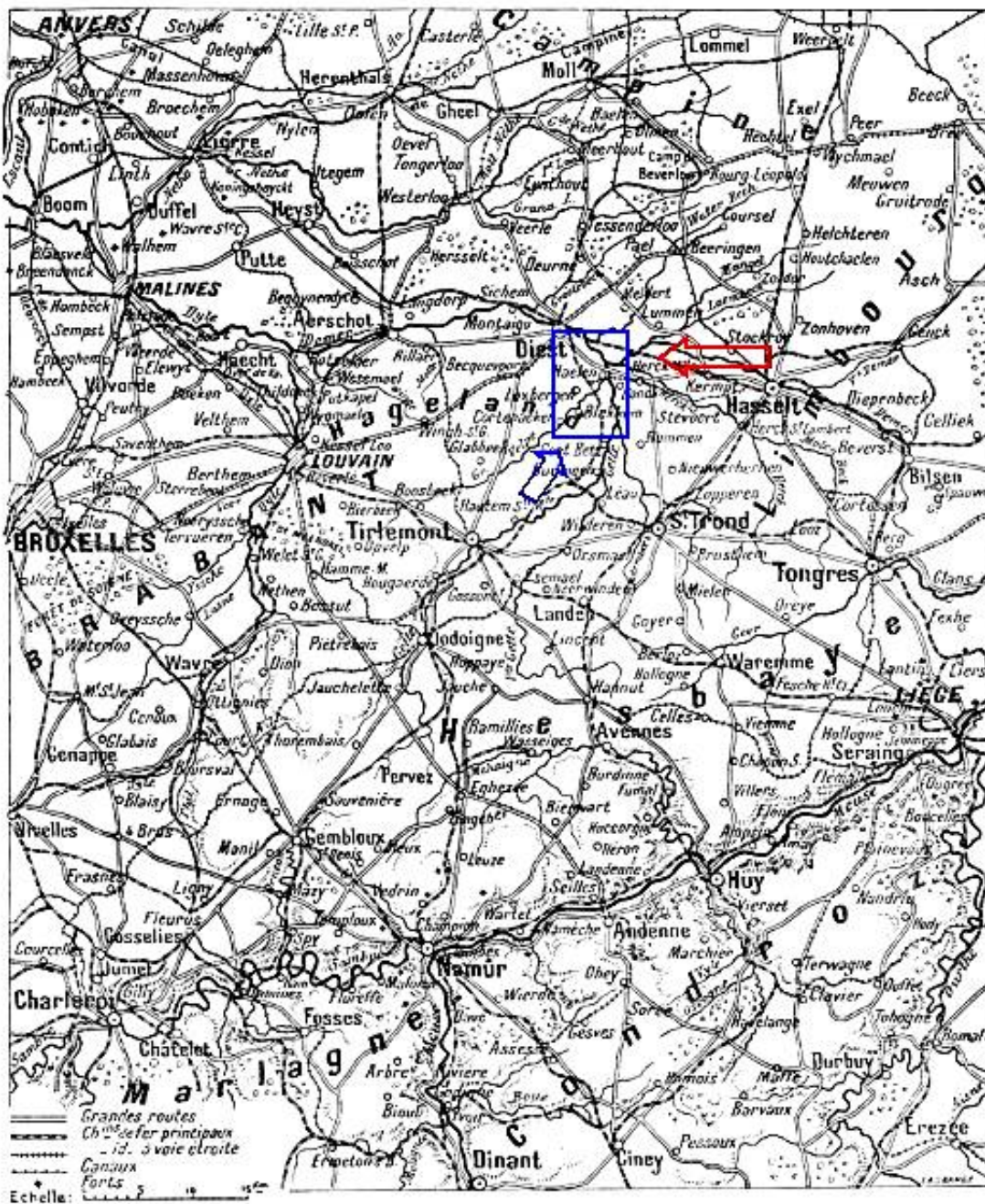
Kavallerie Brigade 18

Husaren-Regiment Königin Wilhelmina der Niederlande (Hannoversches) Nr.15
Husaren-Regiment Kaiser Franz Josef von Österreich, König von Ungarn (Schleswig-Holsteinisches) Nr.16

Oplysningerne baserer sig på *Imperial German Army 1914-18 - Organisation, Structure, Orders-of-Battle* af Hermann Cron, Helion & Company Ltd., Solihull / West Midlands 2002, ISBN 1-874622-70-1 samt *Das Deutsche Heer 1914*.

Geografien

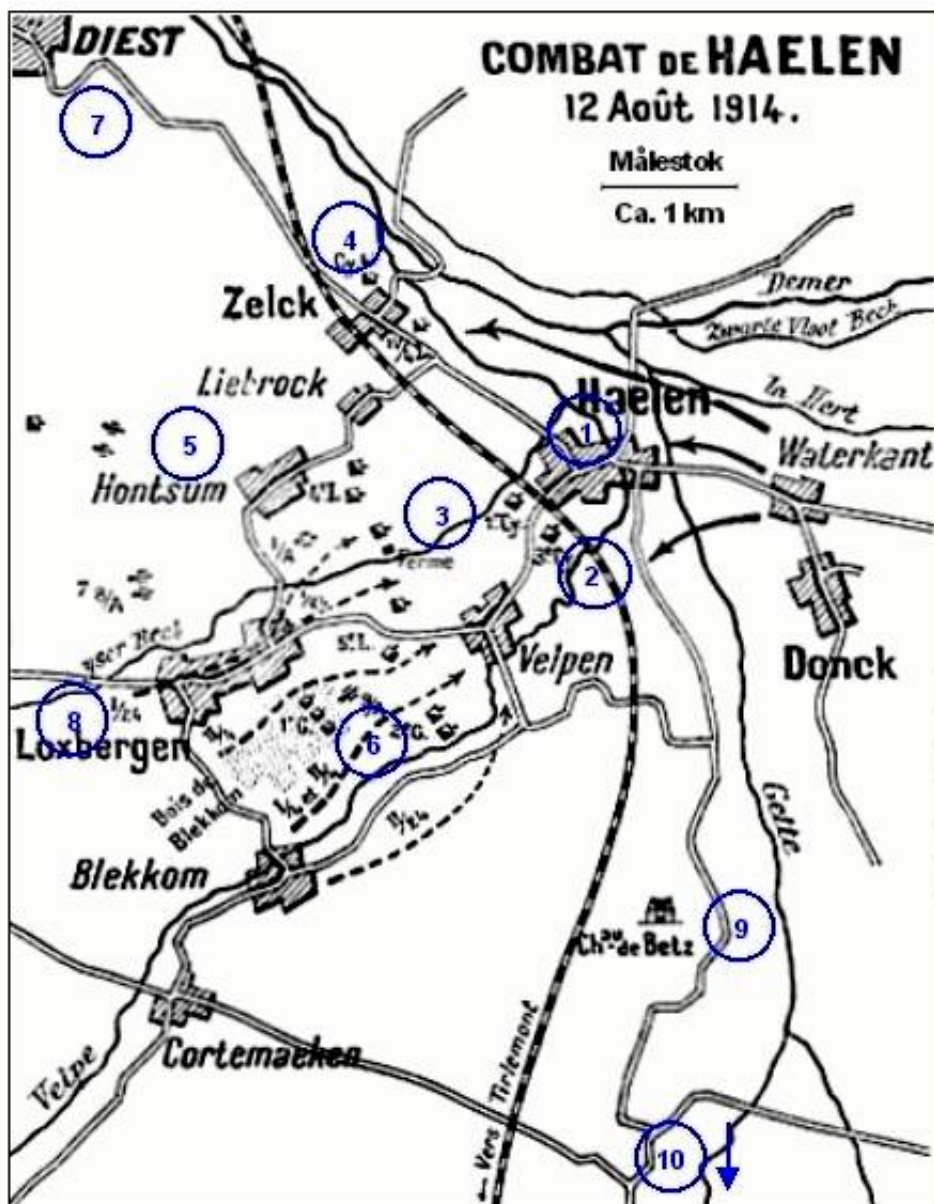
Det blå rektangel er den aktuelle slagmark, som er vist på næstfølgende kortskitse. Den blå pil angiver reservens - 4. Infanteribrigades - udgangsområde - Hautem-Ste Marguerite. Den røde pil angiver de tyske kavaleridivisioners fremrykkeretning.

Kortskitse 1: Den vestlige del af Belgien, 1914.

Fra Kilde 1.

Division de Cavalerie

Kortskitse 2: Haelen, 1914.

Fra Kilde 1.

General de Witte havde indledningsvist (på Kilde 1, 2, 3 og 6) disponeret Kavaleridivisionen således:

- 1) I Haelen: 1. Kompagni fra Cyklistbataljonen.
- 2) 3. Kompagni fra Cyklistbataljonen.
- 3) Om avlsgården (*Verme*) ved Yser Beck: Tre eskadroner af 4. Lansenerregiment og to eskadroner af 5. Lansenerregiment. Styrken blev senere forstærket med dele af Den ridende Artilleriafdeling.
- 4) I Zelck: En eskadron af 4. Lansenerregiment og to delinger af 2. Cyklistkompagni.
- 5) Ved Hontsum: (Højde 55) Et batteri af Den ridende Artilleriafdeling; de to øvrige batterier var indledningsvist i reserve. Artilleribedækning: 1. Eskadron af 5. Lansenerregiment [10](#).
- 6) Mellem Loxbergen og Velpen: Tre eskadroner af 1. Guideregiment og to eskadroner af 2. Guideregiment.
- 7) I Diest: Ingeniørkompagniet.
- 8) I Loxbergen: Divisionsstaben. Reserve: 2. Eskadron af 5. Lansenerregiment.
- 9) Ved Chateau de Betz: En eskadron af 1. Guideregiment.
- 10) Ved Buddingen (umiddelbart syd for kortet): En eskadron af 2. Guideregiment.

Kortet viser også, hvorledes forstærkningen - dele af 4. Infanteribrigade 1. og 2. Bataljon af 4. Infanteriregiment, 1. og 2. Bataljon af 24. Infanteriregiment samt 4. Artilleriafdeling) - indsættes. 3. Bataljon af begge regimenter, antages at være forblevet i udgangsstillingerne om Hautem-Ste Marguerite.

Slagets gang

*Tyske husarer i kamp med belgiske karabinéerer i Haelen.
Fra The Great War in a different Light.*

Ved daggry den 12. august 1914 befinder de tyske kavaleridivisioner på march fra Hasselt mod Haelen og fra fanger erfarer de belgiske cyklister i Haelen, at en lang kolonne kavaleri og artilleri er på vej mod dem - styrketal uvist.

Omkring 08:00 dukker de forreste tyske styrker op i Haelen, men standes af ilden fra 3. Cyklistkompagni.

De tyske ryttere sidder af og optager kampen, mens de afventer fodfolkets og artilleriets ankomst. Disse enheder når frem omkring 09:00.

Klokken 10:00 indleder det tyske artilleri et voldsomt bombardement af Haelen. Indledningsvist holder cyklisterne stand, men må til sidst trække sig ud af byen, hvor de, forstærket af 1. Cyklistkompagni, går i stilling ved jernbanen syd for Haelen.

*Efter kampene - Udkanten af Haelen.
Fra Kilde 5.*

Ved middagstid indledes et samtidigt tysk angreb mod Zelck og jernbanestationen i Haelen.

Tyske dragoner beskydes fra Haelen.
Fra *The Great War in a different Light*.

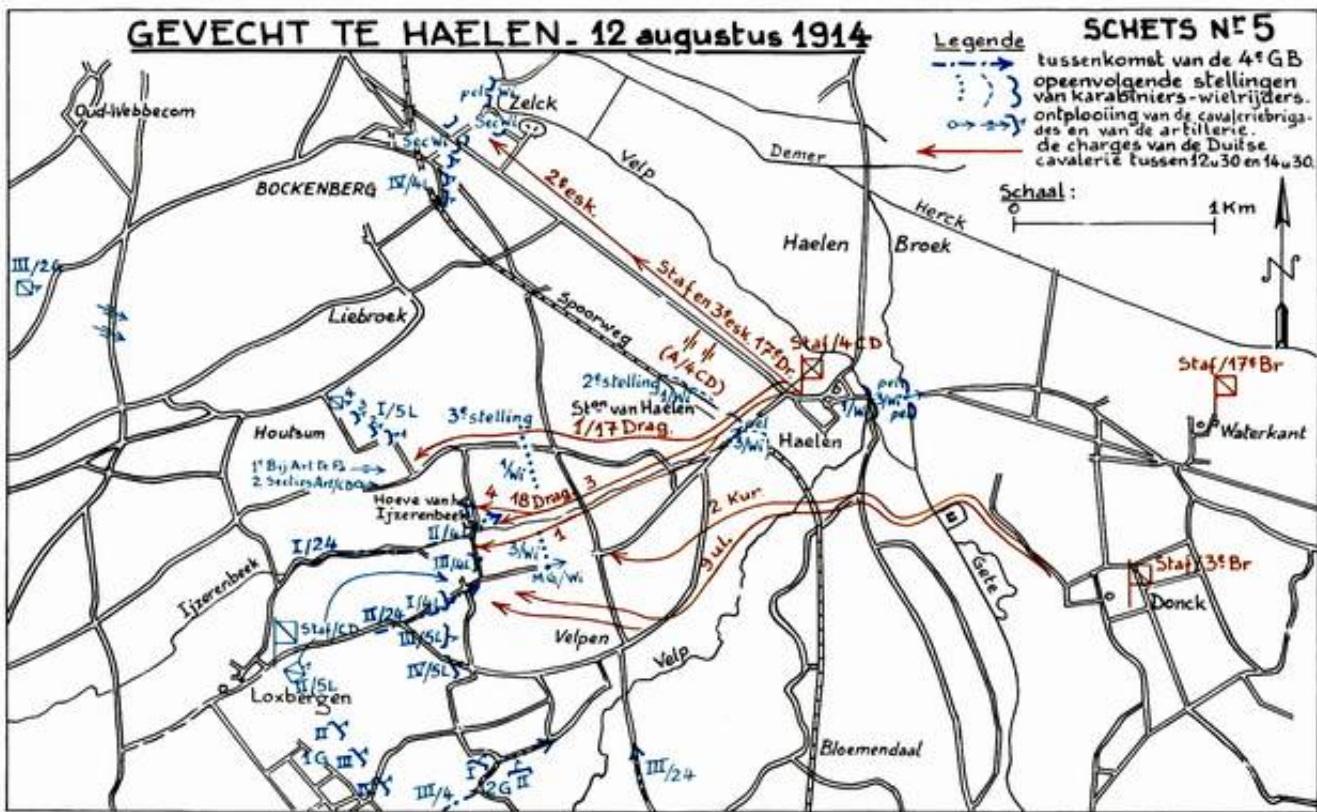
Angrebet (mod stationen?), der støttes af maskingeværer, lykkes, og cyklisterne falder tilbage til avlsgården.

Angrebet føres videre mod gården, hvorunder en dragonskadron gennemfører først et, siden endnu et, angreb. Hver gang udsættes kavaleristerne for en voldsom ild, og området er snart dækket af faldne soldater og heste.

Kavallerie Division 4

Det tyske angreb går i stå, men genoptages snart efter, idet reservestyrker er nået frem. De tyske styrker deployeres over en 1.500 m bred front mellem Liebrock og Velpen. Gården udsættes for en voldsom beskydning med maskingeværer og er snart efter erobret.

Den efterfølgende skitse, at eftermiddagens tyske angreb blev foretaget af *Kürassier-Regiment Königin (Pommersches) Nr.2* og *2. Pommersches Ulanen-Regiment Nr.9* (Kavallerie Brigade 3) samt *1. Großherzoglich Mecklenburgisches Dragoner-Regiment Nr.17* og *2. Großherzoglich Mecklenburgisches Dragoner-Regiment Nr.18* (Kavallerie Brigade 17), for hvilke enheder Kilde 8 oplyser tabstal.

Kortskitse 3: Haelen, 1914 - De tyske angreb mellem 12:30 og 14:30.
 Fra Ronald Ruysen.

4° Brigade Mixte

I mellemtiden er 4. Infanteribrigade nået frem til undsætning fra Hautem-Ste Marguerite, hvor den modtog marchordre fra 1. Infanteridivision 09:00.

Belgisk maskingeværgruppe, 1914.

Fra et samtidigt postkort fundet til salg på Internettet.

Klokken 10:00 begiver brigaden sig ud på en 25 kilometer lang ilmarch, og når om eftermiddagen - ad sandede og støvede veje og i en brændende hede - frem til Loxbergen.

Kilde 2 angiver, at ilmarchen tog så hårdt på hundene, der trak maskingeværkærerne, at hundene måtte afløses af soldater.

4. Artilleriafdeling går i stilling om møllen i Loxbergen, og omkring klokken 15:00 kan det tyske artilleri i Haelen tages under beskydning.

4. Infanteribrigade indleder et modangreb, med 1. og 2. Bataljon af 4. Infanteriregiment indsat mod Velpen, mens 1. Bataljon af 24. Infanteriregiment angriber avlsgården.

2. Bataljon af 24. Infanteriregiment er indledningsvist i reserve, men indsættes til støtte for angrebet mod Velpen.

Belgisk feltartilleri, 1914.

Fra The Great War in a different Light.

Avlsgården, der nu er forvandlet til en brændende ruin, erobres først.

Siden følger Velpen, der falder efter hårde kampe, og på trods af en særligt voldsom beskydning fra tyske maskingeværer, der er i stilling i husene.

De tyske tropper giver efter for disse angreb og trækker sig hovedkulds [11](#)) tilbage til Haelen, men det belgiske modangreb føres ikke videre.

Belgiske infanterister erobrer et tysk batteri ved Haelen.

Fra The Great War in a different Light.

Tre Guideeskadroner, der nogenlunde samtidigt er redet frem til Zelck, finder også denne by rømmet.

Da natten falder på trækker de tyske enheder sig ud af Haelen, men forfølges heller ikke her.

Tabstal

Kilde 1 nævner et muligvis overdrevet samlet tysk tabstal i størrelsesordenen 3.000 - mænd og heste - samt et antal kanoner og én estandart [12](#).

*Efter kampen - Vejen mellem Haelen og Diest.
Fra Kilde 5.*

De belgiske tabstal opgøres til 22 officerer og 1.100 mand, dækkende døde, sårede og savnede.

Kilde 6 omtaler de tyske tab som 150 døde, 600 sårede, 200-300 fanger foruden cirka 400 heste, mens de belgiske tab angives til cirka 500.

Måske stammer tabstallene i Kilde 1 fra oplysninger, som fremkom umiddelbart efter træfningen, hvor man fra belgisk side havde en klar interesse i at fremstille kampen som mere betydningsfuld, end den måske var i et større perspektiv

Kilde 6 nævner 5. Lansenerregiments tab som 5 døde og 27 sårede.

Kilde 8, der specielt beskæftiger sig med den tyske 4. Kavaleridivision oplyser enhedernes tabstal således:

4. Kavaleridivisions tab ved Haelen den 12. august 1914

	Officerer	Mandskab	Heste
2. Kyrasserregiment	6	71	270
9. Ulanregiment	4	100	250
17. Dragonregiment	8	159	165
18. Dragonregiment	6	138	163
I alt	24	468	848

Det fremgår dog ikke, om tallene omfatter døde, sårede og savnede, eller kun døde.

Som nævnt i indledningen bygger beretningen primært på belgiske/franske kilder, hvorfor det kunne være interessant at læse om træfningen set fra tysk side. Skulle nogen kende til sådanne beskrivelser, hører jeg gerne om det. Det nærmeste jeg kan komme tyske kilder, er oplysningerne i Kilde 7, der bygger på major

Beckes undersøgelser af tyske kilder.

Kilde 9 nævner, at 111 tyske og 181 belgiske soldater blev begravet på to kirkegårde ved Haelen. De tyske soldater skulle dog i 1950'erne været flyttet til Soldatenfriedhof Vladslos henholdsvis Langemark.

Tak

Les Belges - Défense de Liège et ses environs, august 1914.

Fra et samtidigt postkort.

Jeg retter en stor tak til oberstløjtnant Benny Bartholomé, der via det belgiske rytteris officielle hjemmeside satte mig i forbindelse med stabssergent (af reserven) Ronald Ruysen, der bl.a. har leveret mig Kortskitse 3, samt stillet mig noget yderligere materiale i udsigt.

Efterskrift

Trods den indledende succes ved Haelen, måtte den lille belgiske hær snart vige for det voldsomme tyske pres, og trak sig tilbage mod Antwerpen.

Den 17. august 1914 forlod regeringen Bruxelles til fordel for Antwerpen: tyske tropper marcherede ind i Bruxelles den 20. august 1914. Antwerpen holdt stand frem til 9. oktober 1914, hvorefter kun en lille del af Belgien ikke var besat af Tyskland.

Kilder

1. L'invasion de la Belgique, Histoire illustrée de la guerre de 1914 af Gabriel Hanotaux, Gounouilhou, Paris 1915, Bind 3, side 265-303. Fra University of Wisconsin Digital Collections. Beskrivelsen af Ryttertræningen ved Haelen angives at bygge på en beretning fra oberst Baltia, der var stabschef ved Den belgiske Kavaleridivision.
2. Les Braves Gens. Jeg har anvendt visse af denne, noget florumvundne, beretnings oplysninger om tidsangivelser og udgangsstillinger.
3. Le Combat de Haelen, fra 1er Régiment de Guides.
4. Belgian Fronts. (Om den belgiske hærs organisation.)
5. Großer Bilderatlas des Weltkrieges af F. Bruckmann, München, 1915, Bind 1, side 81-120. Fra University of Wisconsin Digital Collections.
6. The Battle of Haelen, 1914, fra FirstWorldWar.com.
7. De geschiedenis van het Vijfde Regiment Lansiers, fra det belgiske rytteris officielle hjemmeside.
8. Nery, 1914 - The Adventure of the German 4th Cavalry Division on the 31st August and the 1st

Per Finsted

Noter:

- 1) Se f.eks. Brave Little Belgium, Liège, fra FirstWorldWar.com.
- 2) Se The Battle of the Golden Spurs.
- 3) Se Generalløjtnant Léon Alphonse Ernest Bruno Baron de Witte (1857-1933), hvorfra også fotografiet stammer.
- 4) Billedet stammer fra et hæfte udgivet i anledning af chefskifte i Territoriaal Regiment der Lansiers, den 22. december 2000, venligst stillet til rådighed af stabssergent (af reserven) Ronald Ruysen, Belgien. Se også det belgiske rytteris officielle hjemmeside, hvis afsnit Belgiske estandarter indeholder billeder af de to Guideregimenters estandarter, der bl.a. er dekoreret med "fanebåndet" Haelen.
- 5) Se Generalløjtnant Georg von der Marwitz (1858-1929), hvorfra også fotografiet stammer.
- 6) 4. Kavaleridivision, se Nery, 1914 - The Adventure of the German 4th Cavalry Division on the 31st August and the 1st September; 9. Kavaleridivision, se Den første træfning mellem engelsk og tysk kavaleri, den 22. august 1914.
- 7) Fra Historiske slag, Haelen, Første Verdenskrig, 1914.
Tegningen stammer fra I. T. Schick's "*Battledress - The Uniforms of the World's Greatest Armies 1700 to the Present*" og viser en ulan fra Ulanen-Regiment Graf Haeseler (2. Brandenburgisches) Nr. 11.
- 8) Generalmajor Friedrich Franz Theodor Freiherr von Krane (1859-1929).
- 9) Generalløjtnant Otto von Garnier (1859-1947).
- 10) Oplysningen stammer fra Kilde 6, men af en Kortskitse 3, som en meget hjælpsom belgier ved navn Ronald Ruysen har sendt mig, fremgår artilleribedækningen som 3. Eskadron af 2. Guideregiment.
- 11) Man må erindre, at mine kilder primært er belgiske/franske, hvorfor udtrykket "hovedkulds" må forstås i dette lys. Om tyske kilder vil indeholde et tilsvarende udtryk, må indtil videre henstå i det uvisse.
- 12) Hugh Gibson, der var sekretær ved den amerikanske legation i Bruxelles, aflagde et besøg i området få dage efter kampene. Med kilde i hans beretning (fra 1917) tyder det på, at estandarten stammer fra et af de to Leib-Husaren regimenter. Se A Trip to the Haelen Battlefield.